ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลโปรแกรมการสร้างความรอบรู้ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เพื่อดูแลผู้ป่วยเบาหวาน ตำบลหนองงูเหลือม อำเภอเบญจลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ

ไตรภพ ขยันการนาวี, พย.ม.[1]

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลโปรแกรมการสร้างความรู้ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เพื่อดูแลผู้ป่วยเบาหวาน ตำบลหนองงูเหลือม อำเภอเบญจลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของโปรแกรมสร้างความรอบรู้ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน(อสม.) ในการดูแลผู้ป่วยเบาหวาน การวิจัยนี้เป็นการศึกษาวิจัยแบบผสมผสาน(Mixed Methods Research) ใช้รูปแบบ Sequential Explanatory Design แบ่งเป็น 3 ระยะ คือ 1) การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อสำรวจบริบทและพัฒนาโปรแกรม 2) การวิจัยเชิงปริมาณแบบ One-Group Pretest-Posttest Design กับ อสม. จำนวน 70 คน และผู้ป่วยเบาหวาน 171 คน และ 3) การวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อติดตามผลการนำความรู้ไปใช้ เครื่องมือวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและอนุมาน (t-test, correlation, regression) กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการศึกษา พบว่า ประสิทธิผลโปรแกรมโดยรวมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจาก 65.42 เป็น 82.68 คะแนน ($t = 15.84$, $p < 0.001$) ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เรียงตามลำดับความสำคัญ ได้แก่ ปัจจัยด้านการออกแบบโปรแกรม ปัจจัยส่วนบุคคลของ อสม. ปัจจัยด้านองค์การและสิ่งแวดล้อม และปัจจัยด้านชุมชน โมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลได้ร้อยละ 79.60 ($F(14,55) = 16.85$, $p < 0.001$) การวิเคราะห์ Stepwise พบว่าตัวแปร 7 ตัวที่สำคัญที่สุด คือ คุณภาพเนื้อหา แรงจูงใจภายใน การสนับสนุนเจ้าหน้าที่ วิธีการสอน การมีส่วนร่วมชุมชน ความมั่นใจตนเอง และระบบนิเทศติดตาม สามารถอธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 75.80 ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบประสิทธิผลพบว่า ความรอบรู้ด้านสุขภาพของ อสม. เพิ่มขึ้นร้อยละ 49.5 การปฏิบัติงานของ อสม. อยู่ในระดับดีมาก(Mean = 4.23, SD = 0.54) ผู้ป่วยที่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 42.3 เป็นร้อยละ 68.5 และความพึงพอใจของผู้ป่วยต่อการดูแลจาก อสม. อยู่ในระดับมาก (Mean = 4.35, SD = 0.58) สรุปได้ว่าประสิทธิผลของโปรแกรมสร้างความรอบรู้ของ อสม. ขึ้นอยู่กับการบูรณาการปัจจัยทั้ง 4 ด้านอย่างสมดุล โดยปัจจัยด้านการออกแบบโปรแกรมมีอิทธิพลสูงสุด การพัฒนาโปรแกรมที่มีประสิทธิผลควรเน้นคุณภาพเนื้อหาที่สอดคล้องกับบริบท ใช้วิธีการสอนแบบมีส่วนร่วม พัฒนาแรงจูงใจและความมั่นใจของ อสม. สร้างระบบสนับสนุนที่เข้มแข็ง และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลการศึกษานี้เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนานโยบายและโปรแกรมการพัฒนา อสม. ที่เหมาะสมกับบริบทชุมชนชนบท เพื่อยกระดับคุณภาพการดูแลผู้ป่วยเบาหวานในระดับปฐมภูมิอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน, ความรอบรู้ด้านสุขภาพ, โรคเบาหวาน, ประสิทธิผลโปรแกรม, การดูแลระดับปฐมภูมิ

[1] พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ, สำนักงานสาธารณสุขอำเภอเบญจลักษ์, E-mail: srrt03511@gmail.com

Factors affecting the effectiveness of knowledge development programs for village health volunteers in diabetic patient care in Nong Ngu Lueam sub-district, Benchalak district, Sisaket province

Traiphop Khayankarnnawee, M.N.S.[1]

Abstract

This research entitled "Factors Affecting the Effectiveness of Knowledge Development Programs for Village Health Volunteers in Diabetic Patient Care in Nong Ngu Lueam Sub-district, Benchalak District, Sisaket Province." To examine factors affecting the effectiveness of health literacy development programs for Village Health Volunteers (VHVs) in diabetes care and to develop guidelines for enhancing program effectiveness. This mixed-methods research employed sequential explanatory design comprising three phases: 1) Qualitative research to explore context and develop the program; 2) Quantitative research using the One-Group Pretest-Posttest Design with 70 VHVs and 171 diabetes patients; and 3) Action research to monitor knowledge implementation. Research instruments included questionnaires, in-depth interviews, and observation forms. Data were analyzed using descriptive statistics, paired t-tests, Pearson's correlation, and multiple regression analysis with statistical significance set at 0.05.

Overall program effectiveness significantly increased from 65.42 to 82.68 points ($t = 15.84$, $p < 0.001$). Factors significantly affecting program effectiveness, ranked by importance, were program design factors, VHV personal factors, organizational and environmental factors, and community factors. The model explained 79.60% of effectiveness variance ($F(14,55) = 16.85$, $p < 0.001$). Stepwise analysis identified seven most important variables: content quality, intrinsic motivation, staff support, teaching methods, community participation, self-confidence, and supervision system, explaining 75.80% of variance. Component analysis revealed that VHV health literacy increased by 49.5%, VHV performance was at an excellent level (mean = 4.23, SD = 0.54), patients with controlled blood sugar levels increased from 42.3% to 68.5%, and patient satisfaction with VHV care was at a high level (mean = 4.35, SD = 0.58). Thus, the effectiveness of VHV health literacy development programs depends on balanced integration of all four factor domains, with program design factors having the highest influence. Effective program development should emphasize context-appropriate quality content, participatory teaching methods, VHV motivation and confidence building, strong support systems, and community participation promotion. These findings provide guidelines for developing policies and VHV development programs suitable for rural community contexts to sustainably enhance primary care quality for diabetes patients.

KEYWORDS: Village Health Volunteers, Health Literacy, Diabetes Mellitus, Program Effectiveness, Primary Care

[1] Professional Nurse, Benchalak District Public Health Office, E-mail: srrt03511@gmail.com